

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„Misztikus helyek, legendás történetek. Balatonakali falucsúfolók, történetek a falusiak életéről, hiedelemvilágából” települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Törő Balázs

Balatonakali, 2020.10.26.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Törő Balázs, Balatonakali Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Törő Balázs

Levelezési cím: 8243 Balatonakali, Pántlika utca 4.

Telefonszám: 30-300-6877

E-mail cím: torobalazs88@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Misztikus helyek, legendás történetek. Balatonakali falucsúfolók, történetek a falusiak életéről, hiedelemvilágából

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☒ <u>kulturális örökség</u>
☐ egészség és életmód	☐ sport
☐ épített környezet	☒ <u>természeti környezet</u>
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Balatonakali

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ <u>települési</u>	☐ megyei	☐ magyarság
☐ tájegységi	☐ külhoni	

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Lásd a mellékletben.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Lásd a mellékletben.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos, információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Hudák Józsefné: Balatonakali. 1996.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

MELLÉKLET

Misztikus helyek, legendás történetek...

Balatonakali falucsúfolók, történetek a falusiak életéről, hiedelemvilágából

Történet:

A balatonakali nép ajkán egészen napjainkig élnek azok a történetek, melyekkel korábban a környék falvainak lakossága azonosította a településünkön élőket, s bár ezek „falucsúfoló” jellegű elbeszélések, mégis egy mosoly kíséretében az akaliak is büszkén mesélik a frappáns történeteket.

Ugyan külön anekdota nem fűződik az „*Akaliba sok a liba*” kijelentéshez, mégis a környékeliek *libásokként* is emlegetik az akaliakat, nem véletlenül, hiszen az 1960-as évekig tömegesen tartották őket a helyiek, kihasználva a Balaton nyújtotta kiváló lehetőségeket, ám a község újdonsült üdülőtelepülési státusza a hagyományos libatartást többé nem engedélyezte, a mondás mégis megmaradt.

A legismertebb falucsúfoló elbeszélés – melyet Akali kapcsán ismerünk – után az akaliakat méltán nevezték *langalósoknak*. Az anekdotikus történet a következőképp hangzik: *Amikor még Akaliban halászbokor (a falusiakból verbuvált halászbanda) volt, történt, hogy az egyik halász késő este ért haza. Átázott lábkapcáját a takaréktűzhelyre tette száradni.*

Másnap a felesége korán kelt, hogy a kenyeret megsüsse, s jó szokása szerint langalót (lángost) is kiszakított a kenyértésztából, s a takaréktűzhelyre tette sülni. A férje is korán kelt, nem gyújtott lámpát... Már a Balatonon jártak, borzasztóan fázott a lába. A férfi levette lábbelijét, s látják mindannyian, langalóba csavarta azt a kapcája helyett.

A történet hamar szárnyra kapott s azóta csúfolják az Akalikat langalósoknak. (Hudák Józsefné nyomán 1996.)

Az alábbi anekdotából ugyan nem lett „falucsúfoló”, de maga a történet megmosolyogtató és minden bizonnyal jellemzőnek is mondható, megéri, hogy megemlékezzünk róla: *Történt, hogy az egyik falusi férfi az éjszaka leple alatt hozta haza engedély nélkül fogott halászsákmányát. Mivel ez a korban tilos volt, hiszen a halászatért fizetni kellett, nagyon nem szerette volna, ha a csendőrök ezért nyakon csípi, hiszen akkor példásan megbüntették volna. Hazafele tartva észrevette, hogy idegen csendőrök „járőröznek” a faluban, így sietősre véve a halak elrejtését, a szoba nyitott ablakán kezdte bedobálni azokat. Ezzel különösen nem is lett volna gond, viszont mire a házához értek a csendőrök, a halkupac akkorára nőtt a szobában, hogy a bedobott halak elkezdtek kifele ugrándozni a nyitott ablakon, amit természetesen a csendőrök is észrevettek. Amit utána a gazda kapott...kétszer is meggondolta, hogy halászik-e többet engedély nélkül. (Törő Balázsnak mesélte Tóth Pál)*

A következő történet a paraszti kultúra folklóranyagának más szegmensét reprezentálja, méghozzá elsősorban a népi hitvilág **fényjelenségekkel** kapcsolatos területét.

A paraszti gondolkodás minden természeti, vagy természetfelettinek vélt jelenségre próbált hol racionális, hol irracionális válaszokat adni, illetve mintát nyújtani ahhoz, hogy az egyes esetekben miként illő viselkedni.

A település egykori nyugati széle, – a mai Petőfi utcától nyugatra lévő terület –, illetve annak környéke régtől fogva vizenyős terület, amit a következő történet is bizonyít, hisz az idősök ajkán él a faluban egy olyan monda, miszerint a *Kuti-rétnek* nevezett részen egykor olyan mocsaras, lápos volt a talaj, hogy egy lovat, méghozzá egy **fehér lovat** nyelt el az ingovány. A forrás közvetlen környékét kerülendő, „tiltott” területként tartották számon. (Törő Balázsnak mesélte Horváth Kálmánné)

A két főút találkozásánál lévő régi katolikus temetőhöz kapcsolódott az a monda, helyesebben **lidérces történet**, ami szerint éjszakánként lidércek cikáztak a sírok felett, amit többféleképp értelmeztek. Ez a kékes színű fény, melyet a különböző gázkibocsátások okoznak, sok

esetben elásott kincsről árulkodhat, bár Akali esetében arról nem tudunk, hogy bárki is megtalálta volna a temetőben elásott kincseket. A lidércfényt az akaliak sokkal inkább az oda eltemetett halottak szellemének tartották, így ezt a helyet *lidércjárás* idején ildomos volt mindenkinek elkerülnie.

Idősebb akaliak visszaemlékezései szerint ezekkel a lidércekkal ijesztgették őket a szüleik, „*elvisz a lidérc*”, „*ne menj oda, mert ezt és ezt csinálja veled a lidérc*” – mondták még az 1930-as években is, gyermekijesztő gyanánt az akali szülők. (Törő Baláznak mesélte Kemendi Margit)

Jelentőség:

A történetek az akali nép hagyományos gondolkodásába, világképébe engednek betekintést, melyet célzott kutatások korábban – hagyományosnak nevezhető állapotában – nem gyűjtöttek fel, így minden ilyen „kis adalék” nagy kincsnek számít településünk értékeinek tekintetében.